

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Eadem sententia confirmatur ratione. c. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

7. *rens esse, plures persona, quia plures existentia.* Appellat plures existentias, non actus essendi, sed ipsam substantiam existentem, seu hypostasin: modum autem existendi appellat pluralitatem. Et cap. 10. Dicitur quidem proprietates personis inesse, sed illarum inesse (si bene perpendimus) non dat subsistere, sed existere, & idcirco persona rectius dicitur existentia, quam subsistentia, vel substantia. Ideo autem ait proprietates non dare subsistere, quia paulo ante eodem cap. quaerens, quomodo dicatur in Deo subsistentia, vel substantia, inquit: Propter eiusmodi proprietates, quae personis diuinis inesse videntur, quibus ab inuicem distinguuntur, iuxta nonnullam eorum similitudinem, quae veraciter sibi inhaerentibus subsunt, (quamuis minus proprie) substantia, vel subsistentia dici possint. Vbi regular concedere in Deo, substantiam, vel subsistentiam: haec namque dicuntur ex eo, quod alijs substant, sequitur nempè doctrinam Augusti. qui 7. de Trinitate, cap. 4. ob eandem causam docet, in Deo esse substantiam abusuè, & potius dicendum esse essentiam. Dixit itaque Ricardus, proprietates non tribuere personis subsistere, sed existere, quia faciunt, ut personae existant incommunicabiliter, siue, ut ex aliquo sint. Cum vero subiungit, personae rectius dici existentias, quam subsistentias, vel substantias, planè indicat, ipsam existentiam esse personam, non autem esse actum existendi, quem aduersarij tribuunt relationi, sicut substantia, vel subsistentia non capitur pro actu ipso, sed pro re subsistente: haec enim abstracta non actum, seu formam, sed rem ipsam primaria significatione denotant, ut diximus praecedenti disputatione.

In quo existentiam à persona Ricardus distinguit.
Differt autem existentia à persona in sententia Ricardi, etiam si addas, incommunicabilis, tanquam genus ab specie; quia non omnis existentia incommunicabilis est persona, sed solum in natura rationali. Quare sic definit personam diuinam idem Ricardus cap. 22. *Natura diuina incommunicabilis existentia.* Et deinde postquam cap. 22. dixerat posse etiam finiri per vocem, *individa*, ut definiuit Boethius, si *individa* intelligatur, quae per plures distribui non potest, quod dicimus incommunicabile; tandem cap. 23 sic incipit. *Fortassis enim planius, & ad intelligendum expeditius, si dicamus, quod persona sit existens per se solum iuxta singularem quandam rationalis existentia modum, quomodo autem, quod dicitur existens, accipiendum sit, satis ex superioribus innouit, dicit, planius,* quam si dicatur persona *individa* substantia, ut definiuit Boethius. Cum vero definiuit per *Existens*, pro eodem accipit *Existens*, & existentiam, atque ideò dixit, quomodo sit accipiendum, ex superioribus constare; antea vero nihil de existente, sed de existentia loquutus fuerat.

Ex Ricardus idem docet Ioannes Theologus.
10. Mentem Ricardi affecutus fuit Ioannes Theologus Ecclesiae Latinae in Concil. Florent. sess. 19. post medium multo melius, quam Theologi aliqui nostrae aetatis, cum asserit, substantiam duobus modis à Doctoribus intelligi, vno modo pro rei ratione, & definitione; alio modo pro supposito. subiungit enim statim. *Quod alio quoque nomine hypostasis, vel existentia, vel res natura solet appellari, in genere autem humano eandem substantiam persona significat, quando quidem persona dicitur esse natura rationis capax. incommunicabilis existentia, ita, ut in rationali specie substantia pro supposito accepta, existentiam atque personam apud omnes illos doctores significet, qui in Arium,*

& Macedonium conscripserunt. Ex quibus apparet, Ioannem pro eodem usurpare haec tria existentia, hypostasin, & substantiam, ipsum videlicet suppositum in rationali natura, quod est persona, ergo non accipit pro actu existendi, quem appellant Scholastici existere, vel esse; eumque asserit definitionem personae traditam à Ricardo, hanc esse mentem illius optimè nouerat. Haec placuit ita ad longum referre, parcat obsecro lector, id enim fecimus, ut ostenderemus, non multum fidendi esse allegationibus, quae tumultuario, & sine maturo examine afferri solent quibus incertum, ut satis fiat, non sine temporis detrimento prolixior fieri solet disputatio.

Probat deinde nostra sententia auctoritate Damasceni lib. 1. de fide cap. 11. ubi assignans differentiam inter personas diuinas penes causam & causam, & proprietates originum, scribit in haec verba, *Ac penes personalem perfectionem, hoc est, existentiam, non dicit, penes personales existentias, sed, penes existendi modum, modum enim existentiae, quisnam existentiam, hoc est, actum existendi appellauit; eodem modo ipsas proprietates nuncupauit, de fide, cap. 5. in principio.*

CAPVT III.

Eadem sententia confirmatur ratione.

EX praedicto testimonio Damasceni deducitur prima ratio pro nostra sententia. Nam si humanitas, & quauis natura creata dicitur habere vnā tantum existentiam, siue sit in alio, siue per se subsistat, & ex eo solum, quod per se existit, non dicitur habere nouum actum existendi, nec nouam existentiam, etiam personalem, sed nouum modum existendi, cum tamen modus existentiae per se ab existentia substantia realiter differat, quando ab ea separari potest, multo magis consequitur, vnā personam diuinā esse, quod existat existentia substantiali essentia, & praeter eam habet proprietatem personalem, quae est modus existendi, & ab ea solum ratione distinctionis non habere duplicem existentiam, etiam secundum nostrum modum intelligendi, sed eandem, quam habet alia persona, alio tamen modo. Modum autem per se existendi non addere rei nouam existentiam, sed nouum existendi modum, constat in natura humana per se, & in alio existenti, ut in Christo, & accidentibus in subiecto, & deinde per se, cum in Sacramento altaris sine subiecto relinquantur. Neque enim vna existentia modificatur aliam, nec vna additur alteri, tanquam modus illius. Itaque quilibet modus existendi in vniuersum non est noua existentia, etiam si ab existentia realiter differat, quamuis de alijs modis liter sentiendum sit.

Secunda ratio contra priorem sententiam, & in confirmationem nostrae esse potest humilior. Si in Deo essent tres existentiae relatiuae, hoc est: Si in Deo essent tres existentiae relatiuae, essent etiam tres durationes relatiuae, ut aduersarij intrepide concedunt, ergo absolute sine illo additamento, relatiuae, tres durationes concedi deberent: nam, sicut concordatio tres res, absque vlla limitatione, eo, quod duratio tres res, concedi deberent tres existentiae, & 7. eodem modo concedi deberent tres existentiae, & durationes absque vilo additamento: cum enim existentia ex sententia aduersariorum nihil aliud sit, quam entitas aliqua actualis, & entitas

idem sit, quod res actum, sequitur tres esse durationes, etiam res, & entitates concedunt.

Aliaque hinc rationes respondent. Respondent aliqui, ideo non esse tres existentias, & durationes sine additamento concedendas, quia hæc sunt duo prædicata transcendentalia, quæ conueniunt relationibus ratione essentiali; putant enim essentialiter formaliter, & secundum nostram rationem includi in relationibus, ut retulimus disput. 121. cap. 1. quare, cum sit vna existentia inclusa in tribus personis, & solum differat per diuersum modum denominationis, non debent dici plures existentia sine additamento, nec plures durationes. Verum, si aduersarij concedunt, illam vnam existentiam, quæ transcendit tres proprietates, multiplicari, quatenus illis coniungitur, ita, ut sint plures durationes, & existentia relatiue, cur non erunt concedenda sine vilo additamento plures existentia, & durationes, si quidem ita est transcendens existentia, & duratio, sicut res? Quocirca, ne sine additamento cogamur asserere tres in Deo existentias, & tres durationes, sicut concedimus tres res, melius erit dicere, existentiam, & durationem non esse transcendentia, sicut est res, & ens: hæc enim nomina etiam de modis rei dicuntur, ut existentia cum variis recipiat modos, & vna existentia non modificetur aliam: modus existendi non dicitur existentia, sed dicitur aduenire existentia rei, & per eandem existentiam rei existere dicitur; quia ita est modus, ut non nisi alterius esse dicatur. Ex quibus soluitur ratio, quam primo capite pro hac sententia adduximus; dicimus itaque, existentiam esse actuale entitatem, vel rem, non quæcumque, sed talem, quæ consequitur aliquam existentiam, vel entitatem actuale, ut modus illius: nam entitas quæ consequitur existentiam, & ipsam modificatur, nõ dicitur existentia, sed modus existentia: existentia enim non aduenit existentia, nec vna existentia existit per aliam, licet existentia faciat, rem existere tali, vel tali modo, prout ipsi aduenit talis, aut talis modus.

At obijcias nobis hoc modo. In Deo est productio personæ: omnis autem productio, sicut ad aliquid productum terminatur, ita etiam aliquam existentiam producit: cum igitur distincta persona producat, sequitur distinctam etiam existentiam produci. Verum, si hoc argumentum alicuius momenti esset, eodem modo probaret, in persona procedente nouam naturam, & essentialiter produci. Nam si productio ad existentiam productam terminatur; ad essentialiter quoque productam terminari debet. Cæterum sicut in diuinis dicimus, esse aliud genus productionis, quod scilicet non natura, & essentia producit, sed eadem essentia personæ producentis, personæ productæ communicatur, idem etiam de existentia, & esse, quod idem prorsus sunt, dici debet; nempe productionem diuinam personæ esse quidem productionem personæ distinctæ à producente; sed per eam communicari personæ productæ idem esse, & existentiam, & eandem naturam.

Neque vero dicendum est, solum personalitatem esse id, quod producit, sed personam, quæ ex essentia, & personalitate nostro modo intelligendi constat: ita, ut eadem essentia personæ producentis communicetur personæ productæ, & confirmetur alia persona penes hoc, quod illa diuina relatione subsistat, quæ eandem essentialiter, &

existentiam ad esse nouæ personæ modificetur, & determinet: non tamen, quia generatio solum producat modum huius existentia, nempe relatione. In generatione autem personæ creatæ aliter contingit: quia natura geniti cum modo per se existendi producit: & modus ille non diuersa productione fit, quia neque diuersam existentiam habet, ab existentia naturæ: sed illam modificatur, & determinat.

Tertia ratio esse potest: quia ex opposita opinionione sequeretur, esse in Deo concedendas tres æternitates, quod est contra Symbolum Athanasij, *Nam tres æterni, sed vnus æternus*, ubi planè sumitur nomen, æternus, non adiectiue, sed substantiue, nempe pro æternitate, nam si sunt tres durationes sine principio, & fine, & sine successione, sequitur esse tres æternitates: hæc enim est definitio æternitatis. Quod si dicat, tres æternitates relatiue posse concedi, non tamen sine additamento: contra hoc est, quod supra diximus, de existentia & duratione.

Sed respondent aliqui, non posse vilo modo, nec cum illa limitatione, *Relatiue*, concedi tres æternitates, sicut conceduntur tres durationes; rationem vero discriminis assignant, quia de ratione æternitatis, est non tatum duratio sine principio, & fine, & tota simul; sed etiam perfectissima duratio, quam nulla relatio ex se habet, sed ex natura, quam in se includit: connotatque, ut fundamentum immutabilitatem naturæ.

Ego quidem verissimum existimo, æternitatem esse durationem perfectissimam: quæ ratione naturæ conuenit Deo, distinctam ab immutabilitate, secundum rationem, ut notauimus supra, q. 9. quare si æternitas in sua ratione non includit immutabilitatem naturæ, sed illam supponit, non est cur relationibus, secundum rationem relationum non esse perfectissimam, qualis est illa naturæ, sequitur maius absurdum; nempe in Deo esse vnam durationem perfectissimam, & tres minus perfectas. Deinde si illæ tres durationes relatiue non sunt æternitates, cum sint durationes sine principio, & fine, vel erunt tempus discretum, vel æua, sicut Angelorum durationes, vel æternitates participatæ, vel denique genus aliquod nouum durationum: quæ monstra sequuntur ex eo, quod semel in Deo plures existentes pluresque durationes concedamus. Valeat ergo contraria opinio, & cum Patribus asseramus, tres personas habere vnum esse existentia, vnam durationem, vnam æternitatem. Et hæc satis circa doctrinam huius articuli.

ARTICVLVS III.

Vtrum nomen Persona sit ponendum in diuinis.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod nomen personæ non sit ponendum in diuinis. Dicit enim Dionysius in princip. de diuin. nomin. Vniuersaliter non est audendum aliquid dicere nec cogitare de supersubstantiali occulta diuinitate, præter eam quæ diuinitus nobis ex sanctis eloquijs sunt expressa. Sed nomen personæ

Tertia ratio.

Symbolum Athanasij.

15.

Aliquorum solutio.

Conceditur eis, quod sumunt refellitur solutio.

171.

1. d. 23. art. 2. & po. q. 9. art. 3.

Cap. 1. p. 1.

personæ non exprimitur nobis in sacra Scriptura noui, vel veteris Testamenti. Ergo non est nomine personæ vtendum in diuinis.

*Aliguan-
tula à prin.
li. 3. pag. 2.
prim.*

2. Præterea, Boet. in lib. de diuinis naturis. Nomen personæ videtur traditū ex his personis quæ in comædijs, tragædijsque homines repræsentabant. Persona enim dicta est à personando, quia concavitate ipsa maior necesse est, vt voluitur sonus. Græci vero has personas prosopa vocant ab eo, quod ponatur in facie, atque ante oculos obtegant vultum. Sed hoc non potest competere in diuinis, nisi forrè secundum metaphoram. Ergo nomen personæ non dicitur de Deo nisi metaphorice.

*Eodem loco
nunc proxi-
mè dicto in
Epist. ad
Lumase,
que incipit
Quoni- m
uicisti: in
medio il-
liu, tom. 3.
Arg. 1. ar. 1.
huius, qu.
2. 14. a. 12.*

3. Præterea. Omnis persona est hypostasis. Sed nomen hypostasis non videtur Deo competere: cum secundum Boeth. significet id, quod subijcitur, accidentibus, quæ in Deo non sunt. Hieron. etiam dicit, quod in hoc nomine hypostasis venenum latet sub melle. Ergo hoc nomen personæ non est dicendum de Deo.

4. Præterea. A quocumque remouetur definitio, & definitum. Sed definitio personæ, supra posita non videtur Deo competere. Tum quia ratio importat discursuam cognitionem quæ non competit Deo, vt supra ostensum est. Et sic Deus non potest dici rationalis natura. Tum etiam quia Deus dici non potest indiuidua substantia, cum principium indiuiduationis sit materia: Deus autem immaterialis est. Neque enim accidentibus substat, vt substantia dici possit. Nomen ergo Personæ Deo attribui non debet.

Sed contra est, quod dicitur in Symbolo Athanasij: Alia est persona Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti.

Respondeo dicendum, quod persona significat id, quod est perfectissimum in tota natura, scilicet subsistens in rationali natura. Vnde cum omne illud, quod est perfectionis, Deo sit attribuendum, eo, quod eius essentia continet in se omnem perfectionem conueniens est, vt hoc nomen persona, de Deo dicatur. Non tamen eodem modo, quo dicitur de creaturis, sed excellentiori modo: sicut, & alia nomina, quæ creaturis à nobis imposita Deo attribuuntur, sicut supra ostensum est, cum de diuinis nominibus ageretur.

2. 13. ar. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod licet nomen personæ in Scriptura veteris, vel noui Testamenti non inueniatur dictum de Deo: tamen id, quod nomen significat, multipliciter in sacra Scriptu-

ra inuenitur assertum de Deo, scilicet, quod est maxime per se ens, & perfectissimè intelligens. Si autem oporteret de Deo dici solum illa secundum vocem, quæ sacra Scriptura de Deo tradit, sequeretur, quod nunquam in alia lingua posset aliquis loqui de Deo nisi in illa in qua primo tradita est Scriptura veteris, vel noui Testamenti. Ad inueniendum autem noua nomina antiquam fidem de Deo significantia, coegit necessitas disputandi cum hæreticis. Nec hæc nouitas vitanda est cum non sit prophana, vt, pote à Scripturarum sensu non discordans. Docet autem Apostolus prophetas vocem nouitatis vitare, i. ad Timot. vltimo.

Ad secundum dicendum, quod quamuis hoc nomen, Persona, non conueniat Deo quantum ad id, à quo impositum est nomen, tamen quantum ad id, ad quod significandum imponitur maxime Deo conuenit. Quia enim in comædijs, & tragædijs repræsentabantur aliqui homines famosi, impositum est hoc nomen, persona, ad significandum aliquos dignitatem habentes. Vnde consueverunt dici personæ in Ecclesijs quæ habent aliquam dignitatem. Propter, quod quidem definiunt personam dicentes, quod persona est hypostasis proprietate distincta ad dignitatem pertinente. Et quia magnæ dignitatis est in rationali natura subsistere: Ideo omne indiuiduum rationalis nature dicitur persona, vt dictum est. Sed dignitas diuinæ nature excedit omnem dignitatem. Et secundum hoc maxime competit Deo nomen personæ.

Ad tertium dicendum, quod nomen hypostasis, non competit Deo quantum ad id à quo est impositum nomen cum non substat accidentibus. Competit autem quantum ad id, quod est impositum ad significandum rem subsistentem. Hieronymus autem dicit, sub hoc nomine, venenum latere: quia antequam significatio huius nominis esset plenè nota apud Latinos: hæretici per hoc nomen simplices decipiebant, vt confiterentur plures essentias, sicut confitentur plures hypostases: propter hoc, quod nomen substantiæ (cui responderet in Græco nomen hypostasis) communiter accipitur apud eos pro essentia.

Ad quartum dicendum, quod Deus potest dici rationalis natura secundum quod ratio non importat discursum, sed communiter intelligibilem naturam. Indiuiduum autem Deo competere non potest.

potest quantum ad hoc, quod indiuiduationis principium est materia, sed solum secundum, quod importat incommunicabilitatem Substantia vero conuenit Deo secundum, quod significat existere per se. Quidam tamen dicunt, quod definitio superius a Boeth. data non est definitio personae, secundum, quod personam in Deo dicimus, propter, quod Ricardus de Sancto Victore corrigere volens hanc definitionem, dixit, quod persona, secundum, quod in Deo dicitur, est diuina naturae incommunicabilis existentia.

Observationes circa doctrinam Articuli.

Conclusio articuli est affirmans, & certissima secundum fidem: dicitur enim in Symbolo Arianis, *aliastem persona Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti*. In Concilio etiam Tolet. XI. Lateranensi sub Innocent. III. & refertur in capite, *Virmiter, de summa Trinitate, & fide Catholica, nominat personae vniuersum Patres ad explicandum mysterium Trinitatis: id quod familiare est omnibus Patribus, & Concilijs, quae nomine hypostasis hoc mysterium explicant: ut videre est in ijs, quae citauimus disput. 124. Persona autem Graece dicitur *πρόσωπον*, *Prosopon*, & ut constat ex dictis expositione litterae articuli praecedentis, & disput. 126. latius patet hypostasis, seu substantia, quam persona: haec enim solum est in natura rationali, illa vero in quacumque substantia.*

Sed Laurentius Valla 6. elegantiarum, cap. 24. solita dicendi libertate ait in haec verba. *Persona non magis est in homine, quam in bruto. Et infra. Quod si de Deo dicenda est, non magis significabit substantiam, quam qualitatem. quia tam in Deo, quam in homine nomen persona significat qualitatem alicuius substantiae. quia differat ab alia: qualitatem inquam tam animi, quam corporis, ita externam, quam internam qualitatem animi. ut quo studio se exercet aliquis, an sit medicus, vel Theologus, qualitatem corporis internam, ut sit iuuenis aut senex, externam vero, an sit maritus, an celebs. Eodem modo putat in Deo tres dici personas, quia in eo tres significantur qualitates paternitas nimirum, filiatio, & spiratio: nisi, quod istae qualitates non possunt separari ab ipso Deo, sicut qualitates hominum ab eis.*

Verum hic author manifeste errat, dum contra communem usum Conciliorum, & Patrum nomen, *Persona*, refert ad solam qualitatem, non ad substantiam, & non magis in bruto, quam in Deo illam esse concedit, cum solum existentia rationalis naturae persona dicatur, ut ex superioribus constat. Porro autem hoc nomen significare qualitatem, probatur, quia non dicimus aliam esse personam eiusdem hominis iuuenis, & senis medici, & Theologi, quod si solam qualitatem significaret, diuersa esset dicenda persona iuuenis, senis, &c.

Neque obstat, quod interroganti, quae Persona est Petrus, respondere solemus per qualitates; est iuuenis, est Theologus, &c. id enim facimus, quia per qualitates substantiam illius explicamus, vel certe, quia ea forma interrogandi inquiri solet de qualitate ipsius personae. Cum autem dicimus eundem hominem multiplicem esse personam,

& quia priuata persona est, & quia gerit personam magistratus; idcirco ita loquimur, quia ipse substantialiter est una persona, & aliam representat, nempe personam Principis, vel fidam aliquam personam totius reipublicae, ut obseruauit S. Thomas in solutione 2.

Proponit autem Caietanus duas dubitationes circa textum S. Thomae. Prior est circa id, quod assumit in sua ratione, nempe perfectissimum in natura esse personam. Ratio vero dubitandi est, quia perfectior multo est natura, quam persona. Respondet ipse, personam ideò dici perfectissimum in natura, non quia personalitas, hoc est, ultimus terminus personae, sit perfectior, quam ipsa natura, sed quia tunc natura dicitur esse perfectiori modo, quando per se est completa personalitate: persona enim includit ipsam naturam, addit etiam complementum, videlicet personalitatem. Sed obiecit sibi: Indiuidua materialia sunt minus perfecta, quam natura ipsa, quia indiuidua dicuntur esse propter naturam, sicut propter perfectissimum: ergo non est perfectissimo modo natura, quando per se, & constituta in ratione personae. Respondet ipse naturam includi in indiuiduo, ut ita ostendat indiuiduum non esse minus perfectum. Deinde respondet, hic sermonem esse de persona, non materiali tantum, sed vniuersum, ut communis est materiali, & spirituali. Ego tamen absolute dicerem, indiuiduum etiam materiale per se subsistens esse perfectiori modo, quam ipsam naturam sine illo modo, & ita personam esse, quid perfectissimum naturae.

Altera dubitatio est. Si verum est, quod ait Sanctus Thomas personam esse, quid perfectissimum naturae, & dignitatem continere, quatenus persona est: efficitur, in Deo esse tres dignitates, quae sunt tres personae. Respondet Caietanus personam includere aliquid perfectionis in Deo, scilicet naturam, & aliquid abstractum à perfectione & imperfectione, nempe relationem. Verum contra ipsum probauimus disput. 121. cap. 2. relationem quoque ad Dei perfectionem pertinere: quo autem pacto inde non sequatur esse in Deo tres perfectiones reales, & aliquam in una persona, quae non sit in illa, explicauimus etiam ibidem, cap. 6.

ARTICVLVS IV.

Utrum persona significet relationem.

Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod hoc nomen persona non significet relationem, sed substantiam in diuinis. Dicit enim Augustinus in 7. de Trinitate. Cum dicimus personam patris, non aliud dicimus, quam substantiam patris, ad se quippe dicitur persona non ad filium. 2. Præterea. Quid querit de essentia. Sed sicut dicit Augustinus in eodem loco, cum dicitur: tres sunt qui testimonium dant in caelo, Pater, verbum, & Spiritus sanctus: & queritur qui tres? respondetur, tres personae. Ergo hoc nomen, persona, significat essentiam. 3. Præterea. Secundum Philosophum in 4. Metaph. Id quod significatur per nomen, est eius definitio: sed definitio personae

Prima dubitatio Caietani circa textum articuli primi.

19.

Contra resolutionem obicit.

Dissoluitur obiectio.

Secunda dubitatio S. Thomae.

172.

1. d. 23. a. 2.

3. d. 16.

q. 1. art. 1.

q. 9. art. 4.

cap. 6. circa prim.

lib. 6. de Trin. cap. 4.

cap. 9. q. 2.

lib. 5. de Trin. art. 3. in fin. 3.

Li. 5. Meta-

ph. 1. ex 28.

103. art. 1.

huius quaest.

sonæ est rationalis naturæ indiuidua substantia, vt dictum est. Ergo hoc nomen, persona, significat substantiam.

4. Præterea. Persona in hominibus, & Angelis non significat relationem, sed aliquid absolutum. Si igitur in Deo significaret relationem, diceretur æquiuocè de Deo, & hominibus, & Angelis.

*Post modum
lib. de Tri-
nit.*

Sed contra est, quod dicit Boethius in libro de Trinitate, quod omne nomen ad personas pertinet, relationem significat. Sed nullum nomen magis pertinet ad personam quam hoc nomen, persona. Ergo hoc nomen persona relationem significat.

Respondeo dicendum, quod circa significationem huius nominis, persona, in diuinis difficultatem ingerit, quod pluraliter de rebus prædicatur præter naturam essentialium nominum: neque etiam ad aliquid dicitur, sicut nomina quæ relationem significant. Vnde quibusdam visum est, quod hoc nomen, persona simpliciter ex virtute vocabuli essentiam significet in diuinis, sicut hoc nomen, Deus & hoc nomen, Sapiens: sed propter instantiam hæreticorum est accommodum ex ordinatione Concilij, vt possit poni pro relatiuis, & præcipue in plurali, vel cum nomine partitiuo: vt cum dicimus tres personas, vel alia est persona Patris, alia Filij. In singulari vero potest sumi pro absoluto, & relatiuo. Sed hæc non videtur sufficiens ratio. Quia si hoc nomen, persona, ex vi suæ significationis non habet, quod significet, nisi essentiam in diuinis, ex hoc, quod dictum est, tres personas, non fuisset hæreticorum quierata calumnia, sed maioris calumniæ data esset eis occasio. Et ideo alij dixerunt, quod hoc nomen, persona, in diuinis significat simul essentiam, & relationem. Quorum quidam dixerunt, quod significat essentiam in recto, & relationem in obliquo: quia persona dicitur quasi per se vna. Vnitatis autem pertinet ad essentiam: quod autem dicitur per se, implicat relationem oblique. Intellegitur enim pater per se esse quasi relatione distinctus à filio. Quidam vero dixerunt è conuerso, quod significat relationem in recto, & essentiam in obliquo: quia in definitione personæ natura ponitur in obliquo. Et isti propinqui ad veritatem accesserunt. Ad euidentiam igitur huius quæstionis considerandum est, quod aliquid est de significatione minus communis, quod tamen non est de significatione magis communis. Rationale enim includitur in significatione hominis, quod tamen non est

de significatione animalis. Vnde aliud est querere de significatione animalis, & aliud est querere de significatione animalis, quod est homo. Similiter, aliud est querere de significatione huius nominis persona, in communi, & aliud de significatione personæ diuinæ. Persona enim in communi significat substantiam indiuiduam rationalis naturæ, vt dictum est. Indiuiduum autem est, quod in se est indistinctum, ab alijs vero distinctum. Persona igitur in quacumque natura significat id, quod est distinctum in natura illa. Sicut in humana natura significat has carnes, & hæc ossa, & hanc animam; quæ sunt principia indiuiduantia hominem: quæ quidem licet non sint de significatione personæ, sunt tamen de significatione personæ humanæ. Distinctio autem in diuinis non fit nisi per relationes originis, vt dictum est supra. Relatio autem in diuinis non est sicut accidens inherens subiecto, sed ipsa diuina essentia. Vnde est subsistens sicut essentia diuina subsistit. Sicut ergo Deitas est Deus, ita paternitas diuina est Deus pater, qui est persona diuina. Persona igitur diuina significat relationem, vt subsistentem. Et hoc est significare relationem per modum substantiæ, quæ est hypostasis subsistens in natura diuina: licet subsistens in natura diuina non sit aliud quam natura diuina. Et secundum hoc verum est, quod hoc nomen, persona, significat relationem in recto, & essentiam in obliquo: non tamen relationem in quantum est relatio, sed in quantum significatur per modum hypostasis. Similiter etiam significat essentiam in recto, & relationem in obliquo, in quantum essentia idem est, quod hypostasis. Hypostasis autem significatur in diuinis, vt relatione distincta. Et similiter relatio per modum relationis significata cadit in ratione personæ in obliquo. Et secundum hoc etiam dici potest, quod hæc significatio huius nominis persona, non erat percepta ante hæreticorum calumniam. Vnde non erat in usu hoc nomen, persona, nisi sicut vnum aliorum absolutorum. Sed postmodum accommodatum est hoc nomen, persona, ad standum pro relatiuo ex congruentia suæ significationis: vt scilicet hoc, quod stat pro relatiuo, non solum habeat ex vltimo (vt primo opinio dicebat) sed etiam ex significatione sua.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc nomen, persona dicitur ad se, non ad alterum: quia significat relationem non per modum relationis, sed per modum substantiæ.

substantia, quæ est hypostasis. Et secundum hoc Augustinus dicit, quod significat essentiam, prout in Deo essentia est, idem cum hypostasi quia in Deo non differt, quod est, & quo est.

Ad secundum dicendum, quod, Quid quandoque querit de natura, quam significat definitio: ut cum queritur, quid est homo? & responderetur, animal rationale mortale. Quandoque vero querit suppositum, ut cum queritur, quid natus in mari? & responderetur, piscis. Et sic querentibus, quid tres? responsum est, tres personæ.

Ad tertium dicendum, quod in intellectu substantiæ indiuiduæ, id est, distinctæ, vel in communicabilis, intelligitur in diuinis relatio, ut dictum est.

Ad quartum dicendum, quod diuersa ratio minus communium non facit æquiuocationem in magis communi. Licet enim sit alia propria definitio equi, & asini, tamen vniocantur in nomine animalis: quia communis definitio animalis venit vtrique. Vnde non sequitur, quod licet in significatione personæ diuinæ contineatur relatio, non autem in significatione Angelicæ personæ, vel humanæ, quod nomen personæ æquiuocetur. Licet nec etiam dicatur vniocetur, cum nihil vniocetur de Deo dici possit, & de creaturis, ut supra ostensum.

Conclusio articuli est. *Persona diuina significat relationem, ut subsistentem: vtrum autem relatio significetur directe, & in recto, an consequenter, & in obliquo, non est tam manifestum apud Doctorem sanctum: eius tamen mentem, & rei veritatem in disputatione elucidamus.*

DISPUTATIO CXXVII.

Vtrum nomen, *Persona*, significet relationem, an substantiam.

Varia Scholasticorum opiniones, cap. 1.

Nomen persona significat formaliter. & directe substantiam; materialiter vero, sed directe relationem, essentiam autem consequenter, cap. 2.

CAPVT I.

Varia Scholasticorum opiniones.

In hac prima opinio est Scoti in primum distincti. 5. quæst. 1. qui probabilius existimat, nomen, *persona*, directe nec significare substantiam, nec relationem, sed negationem solam. Prius sic probat, quia substantia in diuinis singulariter dicitur: persona autem pluraliter: ergo persona non significat substantiam. Posterius sic ostendit. Ad quocumque refertur relatum inferius, refertur etiam superius, & illius esse dicitur; veluti si hoc duplum dicitur huius dimidij; duplum, eodem modo duplum in vniuersum dicitur dimidij duplum. Præterea, si hoc duplum dicitur relatum huius dimidij, sic etiam duplum vniuersæ dicitur relatum dimidij: ergo si, *persona*, significat

eat relationem, relate etiam dicitur ad illum terminum, ad quem refertur relatio ipsa, quam significat: quare sicut dicimus, filius est patris, filius, & est relatum patris: sic etiam dicere possemus, persona filij est persona patris, quod est absurdum: ergo persona non significat relationem. Addit autem Scotus, nomen persona significare negationem directe, sed connotare tria positiua: quia vltimum complementum personæ putat esse negationem communicationis, & tanquam vniuersalis, & tanquam partis, qua negatione res dicitur esse non in alio: de quo plura in tertiam partem S. Thomæ, quæst. 4. artic. 2. dicemus. Tria vero connotata personæ diuinæ, hæc inquit esse. Primum est Pater, Filius, & Spiritus sanctus, sicut quoddam inferius contentum sub illa negatione. Secundum est relatio ipsa paternitatis, filiationis, aut processionis, ratione cuius conuenit personæ illa negatio. Tertium connotatum est essentia diuina quam persona includit.

Verum hæc sententia amplectenda non est: quia sicut in tertiam partem latius ostendemus, persona directe non significat negationem, licet aliquando negatione explicetur. Et quamuis in humanis non sit ita facile assignare modum peculiarem, quo contrahitur natura, ut sit persona in diuinis, tamen manifestus est modus: sunt enim proprietates personales, seu relationes, in quibus numerum personarum agnoscit, & celebrat Ecclesia, non in negationibus: male ergo Scotus putat, directe, & formaliter nomen, *persona*, significare negationem: de quo iterum disputat. 130.

Ex alijs vero, qui censent nomen hoc positum rem significare, non omnes eodem modo de illius significato directe loquuntur. Secunda igitur opinio in ordine est eiusdem Scoti in primum distincti. 27. quæst. 1. & distincti. 15. quæstione etiam prima, qui affirmat, nomen hoc non significare relationem, nec substantiam, sed quid commune relationi, & substantiæ: dicamus non negationem, sed positum significare, quod ipse Scotus probabile etiam esse censet. Hanc sententiam late impugnat Durandus in primum distincti. 23. quæst. 1. num. 16. ostendens impossibile esse dari aliquid commune absoluto, & relativo, nisi solo nomine: id quod, & nos disputat. 130. cap. 3. obiter probabimus.

Tertia sententia est eiusdem Durandi ibi num. 24. afferentis nomen, *persona*, in diuinis, nec relationem, nec substantiam, nec negationem significare directe, sed denominationem quandam secundæ (ut ipse vocat) intentionis: veluti nomen etiam indiuiduum, quod secundam intentionem significat. Quare autem nomen indiuiduū significet secundam intentionem, nec probat Durandus, nec explicat, sed, ut notum supponit. Hanc sententiam refutauimus infra disput. 130. cap. 2.

Quarta opinio est Caietani in hunc articulum qui censet nomen, *Persona*, in Deo significare formaliter, & directe relationem; materialiter vero, & quasi consequenter, vel non directe substantiam: cuius sententiæ putat esse B. Thom. in hoc eodem articulo; imò censet mutasse illam, quam prius fuerat secutus quæst. 9. de potentia, artic. 4. ubi docuerat, nomen, *Persona*, significare directe substantiam, non directe autem relationem. Suederi autem potest id, quod dicit Caietanus; quia

K

nc-